

א"ל מ"א ס"ד

יב ויאמר כי-איהיה עמך וזה-לך
האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך
את-העם ממצרים תעבדון את-
האלהים על ההר הזה: יב ויאמר
מושה אל-האלהים הנה אנכי בא אל-בני ישראל

רש"י

(יב) ויאמר כי אהיה עמך. השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה, לא שלך היא כי אם משלי כי אהיה עמך, וזה המראה אשר ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך ותלית בשליחותי, וכדאי אני להליל, כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואינו אוכל כן מלך בשליחותי ואינו ניזוק.

א"ל מ"א ס"ד ג' כ"ב

צ"ב. ר"ש סגי נהור הוה, הוה קאזלי כו"ע לקבולי אפי מלכא וקם אזל בהדיהו רב ששת. אשכחיה ההוא מינאה א"ל, חצבי לנהרא כגני לייא. התכונה השפלה של המהרס גדרות עולם תצייר תמיד כל הענינים שבעולם רק ע"פ הנקודה של אהבת עצמו הפרטית. ע"כ ר"ש הלך ע"פ רגשי קודש שבלבבו לחלק כבוד למלך, מפני הצד המוסרי שיש בכבוד מלכים במה שהוא הסבה היותר חזקה להצלחה האנושית בישובו של עולם ותיקון סדרי החיים האנושיים. המין אמנם, ככל בני גילו שאבדו כבר את יקרת ערך הצדק והטוב כשהוא לעצמו, ע"כ בקש גם מזה המחזה תועלת פרטית, דהיינו שיקבל עונג ממראה הכבוד והוד הקבלתו, מיופי הכלים שהוא משתמש בהם וכיו"ב, סדרי החיל ומערכות הפאר. א"כ דומה הוא כאילו כל הבאים לראות את המלך אינם באים להשפיע, להיות המלך מכובד בכבודם, ובזה תצא המטרה העליונה שיש בכבוד מלכים לתקנת הציבור והעם, כ"א כדי לקבל לעצמו הנאת שעה. כי כן דרך כל אנשים פורקי עול מלכות שמים, שמשימים הכונה היותר רמה אצלם את הערך של כל דבר מצד ההנאה שלשעתה. א"כ הם דומים לכדים ויקים הולכים אל הנהר¹ להתמלאות ממנו, לקבל עונג שימלא את נפשם הריקה. א"כ כגני לאי, מה יתרון לאיש עור הבא גם הוא בתוך הבאים, מה יחוש הוא מצד הנאתו העצמית לו.

רצג. א"ל, ת"ח דידענא טפי מינך. ערך המלוכה שאתה מעריכה רק לפי ציורך הגס, ע"פ

תועלתך הפרטית, הוא ערך שפל מאד. ע"כ גם ההשתדלות של הראיה בכבוד מלכים, אינך יודע את ערכה ותבקש למצא מקומה בתועלת הפרטית, והנני יודע את ערך המלוכה מצד יחושה אל התיקון הציבורי, אל הטוב והישר המונהג על ידה. א"כ לא יעלה במחשבתי לשקול, דבר הקבילי את פני המלך, לפי ערך ההנאה המגעת לי, כ"א כפי ערך החיוב המוסרי להיות חבר עם החברה האנושית, בדבר שהוא מקנה לה תיקונים טובים ודרכי ישר וצדק, כאימת מלכות וכבודה, ואין מקום לשאלה על מדת העונג שאני מקבל בערכי הפרטי כמה היא.

שמות

(שש) יח וילך משה וישב אל-יתר ותנו ויאמר לו אלכה-נא ואשובה אל-אתי אשר-במצרים ואראה העודם חיים ויאמר יתרו למשה לך לשלום: יט ויאמר יהוה אל-משה במדבר לך שב מצרים כי-מתו כל-האנשים המבקשים את-נפשך:

(יט) אל משה במדבר. כוונת הכתוב צהודעת כי הדיבור היה צמדין, להגיד שזכו של משה, שלא חש על שונאיו שהיו צמדיים צעם שטען טענותיו הרבים, כי לא היה מושג בכל טענותיו אלא לצד הורעת כח השליחות, לא לנרע עצמו, והראיה שלא טען כי ירא ממבקשי נפשו. ואם לא היה אומר הכתוב במדבר, מצא הסגרה כי לא החליט דעתו של משה ללכת בשליחות עד שהובטח מפי אל כי מתו מבקשי נפשו, לזה אמר במדבר, לומר שאחר שגמר דעתו והסכים עם ה' ללכת, הוא שנמצאה, ולא היה דבר זה מעכבו:

קבלה

הרגום
בשפיתו על אפי מניא,
אזרום פתרי ענין יומין
סניאין תמן תשפח
אגריה לעלמא דאתי:
ב-הב חילק טב מן זרעא יחלקה פתרי,
שפתיו חכמיו:
ג דקשה לרשי"אם ישלח על פני המים היאך ימצאו, ועוד לשני נפקא מינה ילח לחמו על פני המים ואחר כך ימצאו, אם כן י ויקנו מחלה בירו ולא ישלחו. ולכן פירש עשה טובה ותמד וכו' ולכסוף חקבל חשלוותך, וזה מה נוגד ביחוד וכו': ד פירוש על ידי הדקדוק, לא י רקח סחם, דאם כן למה אמר וחסרון לכולם, אלא ש' ואל יעורר שתובל מן הרעה וישלחו לך הצדקה, נכ"א שתובל על ידי צדקה ו'. ובספרים מרוקים הוא בהריא כרשי"א על

יב ויאמר כי-איהיה עמך וזה-לך
האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך
את-העם ממצרים תעבדון את-
האלהים על ההר הזה: יב ויאמר
מושה אל-האלהים הנה אנכי בא אל-בני ישראל

יב ויאמר כי-איהיה עמך. השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה, לא שלך היא כי אם משלי כי אהיה עמך, וזה המראה אשר ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך ותלית בשליחותי, וכדאי אני להליל, כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואינו אוכל כן מלך בשליחותי ואינו ניזוק.

יב ויאמר כי-איהיה עמך. השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה, לא שלך היא כי אם משלי כי אהיה עמך, וזה המראה אשר ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך ותלית בשליחותי, וכדאי אני להליל, כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואינו אוכל כן מלך בשליחותי ואינו ניזוק.

יב ויאמר כי-איהיה עמך. השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה, לא שלך היא כי אם משלי כי אהיה עמך, וזה המראה אשר ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך ותלית בשליחותי, וכדאי אני להליל, כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואינו אוכל כן מלך בשליחותי ואינו ניזוק.

יב ויאמר כי-איהיה עמך. השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה, לא שלך היא כי אם משלי כי אהיה עמך, וזה המראה אשר ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך ותלית בשליחותי, וכדאי אני להליל, כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואינו אוכל כן מלך בשליחותי ואינו ניזוק.

הפעולות כפי ערך הראוי להתחלת הפעולות שיישובו אל מקורם, ומשכחת לה תמצא חלקך הפרטי יהיה לך לברך, ובוזה מסר לו סוד גדול בעבודה ושלמות אור צדיקים כאור נגה.

לד אמתא הראיה 446

הקדמה סתרת הקורא

אזכרה ימים מקדם, עם לבבי אשיחה ועלה במחשבה לפני למעט בהופעותי ברכים כדי להתמסר יותר בערובות כל חיבורי אשר עמי בכתיבם, כי מתי אעשה גם אנכי לכרתי ואם אין אני לי מי לי, ורעיוני על משכבי שליכן. והנה בחלומי כלילה החוה, ראיתי את הנאון רבי יוסף חיים זצ"ל מכבל, (מחבר שו"ת רב פעלים וכן איש חיל), אשר בא לכקר בכרתי, ופניו מאירות כוזהר החמה, נכנס

לחדר הספריה, והתישב ליד השלחן, ראה לפניו אחד מחיבורי, כמדומני שו"ת בייע אזכר, והתחיל לעיין בו אחת הנה ואחת הנה, וכשסיים, אמר, טוב מאד. ושאל אותי, האם אני ממשיך להופיע ולדרוש ברכים דברי תורה ומוסר, כאשר הירמה באמנה אחי, עניתי ואמרתי, כי עדיין אני ממשיך גם בימים אלה להופיע ברכים כשיעורי תורה וברישות כאשר חנני ה', וכורך כלל אני מופיע ביחד עם עמיתי הרב הגדול רבי יהודה צדקה שלישי"א, (שהוא קרונו ושאר כשרי של הגרי"ח). אך התאונתי לפניו שדבר זה מופיע לי בהמשך הכנה עריכת חיבורי לתוציאים לאור, שמוני נוסרה את הכרמים נרמני שלי לא נטרתי, ענה דודי ואמר לי, בסבר פנים יפות, טוב אשר תאחוז בזה, וגם מזה אז תנח ידיך, כי יש נחת רוח מאד לפני השי"ת בזכותי בתשובה הזאת, וכן תורה ומוסר וחזורים בתשובה. וכל אחד שחזור בתשובה הוא עולם מלא. ואיקץ והנה חלום. והנה אמת נכון הדבר כי כיוצא בזה אמר לו המלאך המנייד למן הכית יוסף (ע' במגיד מישורים פרשת שמות דף מז ע"ב): ואל תצטער על שאתה משפל בעיניי הצבור ועל ידי כך אתה מתבטל מעסק התורה, כי אחוז בזה וגם מזה אל תנח ידיך, כי שניהם כאחד מוכים, ועל ידי הכל זוכה לחלוקה דרכנו, למהו ליה כתונת פסים וכו', כי עסק התורה לחוד, וצרכי צבור לחוד, וכן תפלה וצדקה, ומכלהו אתעבידו תנח לכושיך דיקר לאתלכשא בהו בר נש כד נפיק מהאי עלמא, לכך עסקו ככולהו. ע"כ. וראה עוד במד"ש שמואל (פ"ב דאבות מ"ב) בשם המהר"ם אלשקר. ע"ש.

אמר לי: תא אחי לך היכא דנשקי ארעא וריקיעא אהרדי. שקלתא לסילתאי אתחחא פפרותא דרקיעא, אדמעלמא פניתייה ולא אשפחיתיה ולא אמינא ליה: אימא גנפי הפא. אמר לי: האי גלגלא דרקיעא הוא דהר, נטר עד למחר ער הכא ומשכח לה.

לימד אותי למוד גדול בענין הנהגת השלמות. והנה כבר כאר הגרמ"ח לוצאטי כסי ארזי כמרום ע"פ אר"צ צדיקים וגו' ובענין פלוגמא דשערי. שיש הנהגה כוללת והנהגה פרטית. וצריך ללמוד מדבריו, שיש דרך שהאדם יעסוק בעבודתו ושלמותו לתקנת הכלל, וממילא מאשר הוא חלק מהכלל כשיחברך הכלל יחברך גם הוא בכללים, ויכול חלק השפע המגיע לו כפי פעלו אשר הכין ואשר הכיח בקופת הכלל, ויש הנהגה פרטית שיעמול לפשו. ומפרי פי איש תשבע כטנו. והוא הורה לו שכ' אלו הנהגות מתאחדות. ואין להשוב שע"י עסקו בענין השלמות הכללי לא יבוא לחלקו כ"כ כאילו עסק בשלמות פרטי. כי לא כן הדבר שהמה מתאחדים, והנה הפנימי של השלמות הכללי פועל להשלים הפרט הנכלל. שור מש ויחר עוד מאילו עסק בשלמות פרטי, ואין לחשוב שהם כ' ענינים. ועל הענינים הפרטיים צריך עבודה פרטית במחשבה לעצמו. כי לא כן הוא, רק ככל פרטיו יחברך מהכלל. אמנם יש קצת הפרש, שהנהגה הפרטית סוככת על קוטב סיכות של מצב האיש הפרטי. ויראה לעיני דרכי סיכותיו איך ממגלגלות לטובתו, ובהנהגה הכללית ידמה לו שמשוככים סיכות לטובת אחרים, ובאמת אותן הסכות עצמן שוות לחולתו הפרטי. רק שצריך לחכות מעט בכסחותו על השי"ת, ויראה שישתלשלו הדברים לטובתו הפרטית, כי שבו הפעולות אל הנקודה המרכזית שממנה התחילו לצאת. ומהו יבוא זמן מכוון נגד הפעולות והצא הכונה הפרטית לאור.

וההורה היכא דנשקי ארעא, היא רומזת להנהגה הפרטית, כי הארץ היא הנקודה וענין הנקודה היא פרטית, ורקיע מקיף הארץ וכולל בגלגל הרבה כוכבים ויצורים רבו מספר. למה אותו שכ' אלה השלמות ואתחזותיהם מתאימים, ואין צורך לפנות דוקא לטובתו הפרטית. כי ימצא שלמותו בכל מיני שלמות בי"ן דחני בכל פרטיו ג"כ ע"י עבודתו לצורך הכלל. וכן עשה, שקלי לסלמתי הכלי שמחזקת מזונותיו, פ"י הכין כלי קבלתו ושפעו נגד מטרות העניים הנכללים. והיינו כוונתו דרקיעא, שהיא ית' משיגה מהתולנות לברך את עמו ונתלתו, ולאחדם כולם וכל יצוריו כולם ככרכתו. אלא שצ"פ האדם הוא פרטי וצריך לפנות מעט לדברים פרטיים שלו, אלא שאין זה עיקר עסקו. וענין חובת התפילה מתיסדת ג"כ על הפרטיות. שהרי אמרה תורה לא תאכלו על הדם — לא תאכלו קודם שתתפלל על דמכם' (ברכות י' ב). וכוונה משפטים אי' שצריך להתפלל דוקא על מזונו. ונמצא בשעת תפילה והדברים הנחלים, עסק כפרטיות והסתכל ג"כ כסכותיו הפרטיות אך תבוא לו שלמותו ע"י הכנותיו הכוללות, ולא ראה כ"כ מהו פיר שלמותו, כמשל כרונות העוסק בצרכי צבור מתמעטת הכמות (שמו"ר ב'), ועכ"ז הוא כמעלה עליונה, אלא שאינה נרכת לפי שעה, ובקרום ישיב ר' שבתו וימלא אוצרו הפרטי. אי"ל: איכא גנבי הכא, היתכן שתמשך משלמות הכללי מהחלק שעבד הנוכח לצורך הכלל. ותיסב רק לאחרים ולא לי. אי"ל שאין הדבר כן כי כל השלמות היתה גם לו לברך, אלא שהסיבות גדולות יותר ומתחזקות כיון שהן סוככות על מרכז הכלל. ע"כ צריך לחכות עד אשר תסוככת מהלכן לתקנת הכלל, ויבואו לסוף אל הפרטי כפי חלקו. וזהו נטר עד למחר כ"י השתא, שיהיה סוד הזמן שבו נשפלות